

Geen koffie bij de Powerpoint

tekst Christ Smeekens en Kees Veldkamp
foto's Christ Smeekens

De auteurs bezochten namens de NBV samen Bosnië-Herzegovina en gaven voorlopige adviezen aan twee regionale bijenhoudersorganisaties.

Sinds 2011 heeft de NBV een samenwerkingsverband met twee van de tien bijenteeltorganisaties in Bosnië-Herzegovina. Dit zijn de Beekeepers Association Republica Srpska (UBA-RS) en de Savez Pcelara Unsko Sanskog Kantona (SPUSK). Er is in dat land geen overkoepelende bijenteeltorganisatie en ze wordt node gemist. Elk kanton heeft namelijk zijn eigen ministerie van landbouw, elk met eigen regels en wetten; er is geen nationaal/federaal landbouwministerie. Deze internationale samenwerking is een initiatief van de organisatie Agriterra, die ze ook financiert. Agriterra zorgt voor trainingen aan boeren waardoor ze zich beter gaan organiseren, en daardoor beter hun belangen kunnen behartigen.

Contacten

In het najaar van 2011 hebben Leendert van 't Leven en Kees Veldkamp, van de Commissie Internationaal van de NBV, in opdracht van Agriterra de eerst contacten gelegd met de twee bijenhoudersorganisaties daarginds. Zij peilden ter plaatse of een landelijke bijenteeltorganisatie daarginds mogelijk is. Bij die gelegenheid hebben zij namens Agriterra tien laptops en twee computers overhandigd aan de

imkerorganisaties, in de hoop dat de verschillende afdelingen daardoor beter gaan communiceren. Zomer 2012 kwamen vier vertegenwoordigers van de beide imkerorganisaties naar Nederland, om nader kennis te maken met de bijenhouderij hier. Deze delegatie bezocht onder andere het honingverwerkingsbedrijf de Traay in Lelystad, Bijen@wur in Wageningen, de NBV in Wageningen, 't Zoemhukske in Horst, de Floriade in Venlo en het Carnicateeltstation Kleverhille in Zeeuws-Vlaanderen.

Meer kennis broodnodig

Dit bezoek maakte duidelijk dat er in Bosnië-Herzegovina een groot gebrek is aan kennis over het belang van bijen voor bestuiving in de land- en tuinbouw. De bijenhouderij is er volledig gericht op honing. Vergoedingen aan imkers voor de inzet van bijenvolken voor bestuiving zijn daar totaal onbekend. Ook zijn er nauwelijks regels voor verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Noch is men op de hoogte van de schade die door verkeerde toepassing aan bijenvolken kan ontstaan. Imkers kunnen er geen verhaal halen als zij spuitschade bij hun bijenvolken constateren.

Imkerpraktijk en tegenslagen

Er heerst een landklimaat. Na de doorgaans strenge winters is er een explosief, kort voorjaar. De hoofd-dracht acacia is meestal al in mei. Hierna volgt een droge, hete zomer die ongunstig is voor goede honingopbrengsten. Alleen in hooggelegen berg-gebieden is een goede opbrengst van zomerhoning mogelijk.

In het land zijn nauwelijks hobby-imkers. Er zijn veel bijenhouders met honderden volken die zich beroeps-matig richten op de honingproductie. Gemiddeld bezitten de imkers er meer dan 50 bijenvolken. Een deel van de volken houden ze in achterbehandelings-kasten op vrachtwagens. Wij bezochten een bijen-houder met vijf van zulke vrachtwagens, met daarop in totaal vijfhonderd volken.

De laatste jaren zijn de honingopbrengsten matig tot slecht. In 2012 werden ze beperkt door vorstschade aan de acaciabloemen. Door de vraag naar hardhout van acacia worden bovendien veel van deze bomen omgezaagd, waardoor de mogelijkheden voor een goede acaciahoningoogst kleiner worden.

Nagenoeg alle imkers werken met Carnicabijen, die daar hun oorsprong hebben. Enkele imkers hebben zich toegelegd op koninginnenteelt.

Soms plunderen beren bijenkasten leeg. Op de bijen-stand die wij bezochten had een beer van enkele bijenvolken vakkundig alle honing uit de kasten gehaald en opgegeten. De lege ramen had het dier achtergelaten. De imker slaagde erin om de ont-heemde bijen in een andere kast te herhuisvesten. Na enkele dagen kwam de beer terug en roofde op dezelfde manier weer een paar kasten leeg. Met drie boven elkaar gespannen schrikdraden rondom de stand kon de imker de beren vervolgens goed op afstand houden.

Zwermverhindering

Slechts weinig imkers doen aan zwermverhindering. De imkers die wij bezochten wachten in de zwermtijd de zwermen af, die ze dan gebruiken om nieuwe volken op te zetten. Niet meer dan ongeveer 30% van de volken zwermt. Veel imkers klimmen naarstig in de bomen om zwermen te scheppen. De imkers die wel zwermverhindering toepassen, behaalden veel hogere honingopbrengsten. Iedere weggevlogen zwerm betekent immers verlies van een emmer honing. Het verlies van bijenvolken door wintersterfte is gemiddeld 15%. Voor de bestrijding van varroa wordt vaak amitraz gebruikt. In toenemende mate past men met succes oxaalzuur toe.

Trainingen zonder koffie

Van 6 tot 14 december 2012 waren we daarginds om trainingen te verzorgen voor de imkers en de fruit-telers. Onze Powerpointpresentatie was in het Engels,

met een tolk erbij. Na deze inleiding maakten de aanwezigen druk gebruik van een vragenronde. Tot slot discussieerde men in groepen over vragen die wij bedacht hadden.

Deze bijeenkomsten waren georganiseerd door plaatselijke imkerverenigingen en fruittelers in het noordelijk deel van het land - meestal in onverwarmde zalen. Vermeldenswaard is ook dat op geen enkele locatie koffie verkrijgbaar was.

Ondanks dat en ook de vele sneeuw en zware vorst, waren er gemiddeld ruim 70 bezoekers aanwezig. De trainingen werden erg gewaardeerd en er waren veel vragen.

Tussendoor bezochten we tot twee keer toe een kantonale minister van landbouw, met wie we spraken over een betere regelgeving en controle bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, in relatie tot bijen. Ook beantwoordden wij vragen voor uit-zendingen van regionale tv-stations. Interviews over het belang van bijen voor de bestuiving in vooral de fruitteelt zonden deze tv-stations ook uit, waardoor ze hopelijk veel bijenkennis hebben verspreid.

Interne verdeeldheid

Als gevolg van de oorlog die er twintig jaar geleden heeft gewoed, is het land nog steeds erg verdeeld.

De bereidheid van de diverse bevolkingsgroepen om samen te werken is zeer matig. Dit geldt ook voor de bijenteeltorganisaties, waardoor er ook voor een betere regelgeving voor imkers nog een lange weg te gaan is. Hoe we in de toekomst verder zullen samenwerken met de Bosniërs is ons nog niet geheel duidelijk. Zij dienen hun verzoeken tot steun in bij Agriterra; de NBV-commissie Internationaal bekijkt dan hoe we aan een dergelijk verzoek gehoor kunnen geven.

Banja Luka, landbouwuniversiteit

